

1001 Nats Eventyr

-artikel af Ulla Kallenbach

Som et led i forberedelserne til Oriental Dance Festival 2006 "1001 Nat" har jeg skullet læse hele 1001 Nats Eventyr, som vil danne baggrund for dette års gallaforestilling. Det siges, at den der "udsætter" sig selv for at læse 1001 Nats Eventyr i sin helhed mister forstanden – og jeg må blankt indrømme, at det ofte var noget af en kamp at komme igennem dem alle med forstanden i behold! Men, det er en fantastisk spændende udfordring, der fører læseren på en eventyrlig rejse gennem et sprudlende hav af fortællinger – på trods af at horisonten til tider kan være svær at ane...

1001 Nats Eventyr indledes med fortællingen om kong Schariar og hans bror, Shahzaman, der begge er blevet bedraget af deres koner og i raseri har dræbt både dem og deres elskere. I sin overbevisning om kvindekønnets svigefulde natur, beslutter kong Schariar sig derfor til hver dag at gifte sig med en ny jomfru, og hver morgen efter bryllupsnatten at lade sin vesir dræbe hende. Kun sådan kan han undgå bedrag. Først da vesirens egen datter, den lærde Scheherezade, trods vesirens protester insisterer på at blive gift med kongen, brydes denne drabelige cirkel; Scheherezade har en plan, der kan redde hende selv og andre fra at dø. Da bryllupsnatten falder på, beder Scheherezade om, som et sidste ønske, at få lov til at sige godnat til sin yngre søster, Doniazade, der beder Scheherezade om at fortælle et eventyr. Hermed begynder den kæde af fortællinger (eller nærmere det væv af fortællinger i fortællinger), som udgør den egentlige del af *1001 Nats Eventyr*.

Med sikker sans for historiefortællingens kunst formår Scheherezade at overleve ved hjælp af sine fortællinger, som, på ægte "cliffhanger"-manér, aldrig når deres afslutning inden daggrøet bryder frem; hvert eventyrs afslutning indeholder begyndelsen på den næste, og hver historie lærer kongen – og læseren – om nye sider af verden og af den menneskelige natur, både mandens og kvindens. Nogle historier omhandler kvinders svig og utroskab, og fungerer som en slags katarsis (renselse) for kong Schariars vrede; nogle historier er handler om glødende kærlighed og mildner kongens sind, og andre er fantastiske fortællinger om magi, forvandlinger, utrolige fantasiverdener og opdagelsesrejser. Aldrig tilfredsstilles lytterens nysgerrighed eller behov for spænding. Altid er den foregående historie intet imod det, som Scheherezade derefter vil fortælle. Langsomt lærer fortællingerne Schariar at elske og glædes over livet igen – sammen med Scheherezade.

"Derefter smilede Scheherezade og tav, og kong Schahriar sagde til hende: 'Oh Scheherezade, hvor nætterne er korte, når vi hører dig fortælle!' Og Scheherezade sagde hertil: Ja, oh konge, men jeg tror alligevel, at jeg allerede i nat, hvis du tillader det, vil fortælle dig en historie, som du vil finde langt mere værd at lytte til end alle dem, du allerede har hørt..."

1001 Nats Eventyr er et utroligt sammensurium af fortællinger. Historierne er skrevet fra begyndelsen af det 9. århundrede til det 14. århundrede, og har deres oprindelse i bl.a. Indien, Persien og de arabiske lande, særlig fra byerne Bagdad og Cairo. Det er vigtigt at understrege, at historierne i årenes løb har været under stadig forandring og omskrivning af flere forfattere. De er

baseret på de mundtlige fortælletraditioner, og har engang været selvstændige historier, som blot er blevet skrevet sammen i ét værk under én rammefortælling. Selv i vore dage er hver udgave forskellig fra de andre, eventyrene optræder i forskellig rækkefølge og forskellige udgaver; endda i de vestlige oversættelser er der blevet digtet til og fra i historierne.

Det er et meget typisk middelalderligt værk, der i den grad er folkeligt, fyldt med mystik, erotik, religiøse allegorier, lærde diskussioner og ideologiske overvejelser, smukke kærlighedsdigte, humor og flere, ofte meget, amoralske historier – og det til trods for den islamiske ideologi, som danner grundlag for fortællingerne. Dette overrasker – med tanke på vores nutidige opfattelse af de mellemøstlige landes livssyn som indelukket og ofte undertrykkende. *1001 Nats Eventyr* er et værk, der viser en meget modsætningsfyldt og mangfoldig verden befolket af et mylder af bemærkelsesværdige og mærkværdige karakterer. Høj som lav har alle fået deres plads i fortællingerne, lige fra slaverne, til troldmændene, ånderne og de kongelige. De flittige og de dovne, de trofaste og de svigefulde, heltene og kujonerne, røverne og de berøvede, de elskende og de hævngherrige.

De flestes kendskab til *1001 Nats Eventyr* stammer fra barndommens eventyr, og mange har en forestilling om en særlig "verden" eller "stemning", der er essensen af *1001 Nats Eventyr*. Men kun få har – måske med god grund – givet sig i kast med at læse dette overraskende værk fra ende til anden eller blot forsøgt sig med nogle af de mere ukendte af historierne, som f.eks. *Historien om vandrosen og den unge kinesiske pige* eller *Den herlige historie om prins Diamant*.

"Hun var en slank ægypterinde, henrivende skabt, rank som bogstavet aleph, med babyloniske øjne, natsort hår, hvid i huden som sølvet i bjergværket eller som en manden, der er berøvet hende, og hun var så smuk og strålende i sin mørkeblå kjole, at man kunne have taget hende for sommermånen midt i en vinternat."

Problemet er naturligvis, at det er nødvendigt at bane sig vej gennem det vildnis af historier, der ikke umiddelbart synes spændende, at læse sig igennem ofte meget lange passager af langtrukket sprog, der enten er umådelig tørt eller overmåde svulstigt. Men, som i eventyrene, er man nødt til at kæmpe for at finde vej til "perlerne".

The Thief of Baghdad

Og der er meget mere at lære om *1001 Nats* hemmeligheder. Hvem ved f.eks. at vor egen Ludvig

Holbergs mest kendte stykke, *Jeppe på bjerget*, er inspireret af fortællingen om Abou Hassan, der vågner op i kaliffen af Bagdads seng? Eller at to af de mest kendte eventyr, historierne om Aladdin og Ali Baba og de fyrretyve røvere, interessant nok først er skrevet af den første franske oversætter, Antoine Galland, som efter sigende skulle have fået fortalt de to historier af en syrisk historiefortæller?

1001 Nats Eventyr har i årevis været Vestens nøgle til den orientalske verden. Særlig i slutningen af 1800-tallet og starten af 1900-tallet var fascination af dette eksotiske univers på sit højdepunkt i det, der blev kaldt vestlig orientalisme. Orientalismen resulterede blandt andet i udviklingen af den moderne dans, særlig gennem Ruth St. Denis, og Loïe Fuller, som i 1887 dansede i forestillingen *The Arabian Nights, or Aladdin's Wonderful Lamp*.

Ruth St. Denis

Gennem tiderne har flere koreografer og komponister taget udgangspunkt i fortællingerne, og også i filmens verden har man ofte ladet sig inspirere af *1001 Nats Eventyr*, lige fra f.eks. *The Thief of Bagdad* fra 1924 med Douglas Fairbanks til Disneys *Aladdin* fra 1994.

Inden for den orientalske dans har *1001 Nats* verden og Scheherezade naturligvis også været til stadig inspiration, og der er faktisk også indtil flere henvisninger til dansere at finde i historierne, blandt andet som *awalim*, kvinder som var højt uddannede ikke blot som dansere, men også inden for musik, poesi, filosofi og andre videnskaber.

1001 er den arabiske betegnelse for det uendelige tal (tallet 1000 er betegnelsen for det højeste tal og 1001 derfor for det utænkeligt høje) og det er denne uendelige evighed Om Kalthoum synger om i sangen *Alf Leyla Wa Leyla* – at kærlighedens øjeblik skal vare evigt. Fascinationen af fortællingerne i *1001 Nats Eventyr* har i været fald holdt ved i mere end 1001 år – og mon ikke det varer ved?

Ulla Kallenbach

Forestillingen *1001 Nat* kan ses 8 oktober 2006 i forbindelse med Oriental Dance Festival Copenhagen 2006. For mere information se www.orientaldancefestival.dk

Kilder, bl.a.:

1001 Nat, på dansk v. Mogens Boisen, (Lademann, 1976-1980)

Robert Irwin: *1001 Nats Eventyr. En Indføring*.

<http://www.mythfolklore.net/> (billeder af Dulac's illustrationer til *1001 Nats Eventyr*)

”Straks trådte nogle unge piger fra ånderiget ind i salen og udførte en henrivende dans med trin så lette som fuglenes. Samtidig hørtes toner, der fornemmedes ganske nær, uden at man kunne se, hvorfra de kom, men som vældede ned fra oven.”